

VYSTĚHOVALECTVÍ MORAVSKÝCH KOPANIČÁŘŮ DO USA V PRVNÍ ČTVRTINĚ 20. STOLETÍ

Terézia Gabrhelová, Národní ústav lidové kultury, Strážnice

*1. Rodzinečka moja,
svetom rozejdená,
vje to milý Pánbôh,
budze-li zejdená.*

*2. Budze-li zejdená
za dva, za tri roky,
budze-li zejdená,
len, Bože mój, kedy?!*

Tento příspěvek se zabývá otázkou vystěhovalectví,² resp. vnější migraci³ obyvatelstva z etnografické oblasti Moravských Kopanic, tedy z obcí Starý Hrozenkov, Vápenice, Žitková, Vyškovec a Lopeník, do Spojených států amerických (dále jen USA).

K vystěhovalectví do Ameriky docházelo od poloviny 19. století z celé Evropy. Bylo to způsobeno jednak vysokou poptávkou pracovních sil a nabídkou levné půdy ze strany Ameriky, na straně druhé neblahými důsledky dlouhé hospodářské a společenské krize na evropském kontinentě. K rozsáhlé migraci do Ameriky dopomohly také reklamní kampaně přepravních společností a jimi rekrutovaní agenti, kteří byli v každé zemi. Je všeobecně známo, že k hromadné emigraci obyvatelstva z českých zemí dochází ve větším měřítku po roce 1848 se zrušením poddanství a roboty. Tento silný migrační proud nejen z českých zemí, ale z celé Evropy⁴ trval zhruba do začátku první světové války.⁵ Ale jak to bylo s Kopaničáři? Z jakých důvodů a kdy se rozhodli opustit své domovy a odcestovat do daleké země? Nejen na tyto otázky se pokusíme odpovědět v následujícím textu.

Studie se opírá o informace čerpané z odborné i populárně-naučné literatury, z archivních pramenů (školní a obecní kroniky, matriky, dokumenty o cestovních pasech⁶) z krajaňských tisků,⁷ ze sbírek písní a z rukopisů.⁸ Podstatná část informací týkající se životních příběhů vystěhovalců byla získána z rozhovorů s respondenty. Díky volně přístupným zahraničním internetovým databázím⁹ se podařilo vyhledat celkem 134 osob z Kopanic,¹⁰ které směřovaly do USA od počátku 20. století do roku 1930. Je zřejmé, že nelze dohledat všechny vystěhovalce z této oblasti. Z elektronických databází byly však využity pouze údaje obsahující název rodné obce migrantů, v našem případě jedné z pěti výše uvedených kopaničářských obcí. Nebylo výjimkou, že pověření úředníci lodních společností v evropských i amerických přístavech, kteří vytvářeli soupisy osob plavících se na lodích, pasažérům nerozuměli ani neznali realie českých zemí. Z tohoto důvodu nacházíme v zahraničních databázích nejrůznější zkomoleniny jmen cestujících i jejich rodných obcí. Bádání zkomplikovala skutečnost, že databáze neumožňuje vyhledávání dle obce narození, ale pouze podle jména či příjmení cestujícího. V případě, že se badatel na tyto stránky zaregistruje, dostane se k více údajům; o samotné lodi, ale hlavně k podrobnějším informacím o cestujících (číslo palubního lístku i kajuty, národnost pasažéra, obec původu, datum příplutí do USA či odplutí z přístavu, věk cestujícího, pohlaví, rodinný stav, přístav, za kým do daleké země plul, povolání a zda cestoval sám či s dalšími příslušníky rodiny nebo známými z obce). Bohužel se nepodařilo dohledat žádné osobní deníky ani korespondenci mezi migranty a domovinou. Jelikož dokladů i informací, které by přiblížily příběhy vystěhovalců z Moravských Kopanic je poskrovnu, bylo třeba občas použít některé příběhy či texty emigrantů z jiné části Moravy.

Ve studii se opíráme rovněž o písňové texty, které odrážejí sledovanou tematiku a byly zachyceny ve zkoumané etnografické oblasti. „Písňové texty mohou v řadě případů sloužit nejen jako folkloristický, ale také jako historický či sociologický pramen. Podávají totiž emotivně zabarvený, avšak do značné míry reálný obraz životních a pracovních poměrů vystěhovalců [...]“¹¹ Výpovědní hodnotu písňových textů však samozřejmě nelze přeceňovat, podávají pouze obecné informace a nelze je vždy vztáhnout jen na lokalitu či region, kde byly zapísány. Je obecně známo, že písňové texty (i nápěvy) migrovaly na větším území, často docházelo k jejich lokálním textovým aktualizacím, přizpůsobení se místnímu dialektu apod. Nejsou tedy pramenem pouze k migraci z Kopanic, ale z širšího kulturního okruhu.¹²

Pokud se badatel rozhodne studovat tuto problematiku, musí řešit řadu komplikací při shromažďování materiálů, především se jedná o značnou geografickou vzdálenost některých institucí. Zatím se nepodařilo uskutečnit výzkum v zahraničí, který by pomohl dotvořit podrobnější obraz kopaničářských vystěhovalců. Tento text je tedy jakýmsi prvotním nástrojem do zmíněné problematiky.

Důvody emigrace z Moravských Kopanic

Moravské Kopanice bývaly v minulosti krajem velmi chudým a hospodářsky zaostalým. Etnolog Josef Jančář ve své práci o tomto slováckém subregionu uvádí: „V celém kraji je těžká, jílovitá půda, kterou z kamenného podloží snadno odplavují prudké letní lijáky. Pole jsou proto málo úrodná a nestačí ani nestačila uživit všechny rodiny tu osedlé.“¹³ V pamětní knize Národní školy ve Starém Hrozenkově je popsána situace z počátku 20. století následovně: „Mimo nahodilé překážky ve vyučování máme u nás ještě jinou překážku, a ta jest stálá. Jest ji možno vyjádřiti slovy, chudoba většiny obyvatelů zdejších. Mnoho zdejších lidí nemá z čeho býti živa doma, proto jest jim hledati výživy ve světě. Ale jest ku chvále jejich doznati, že neopouštějí rodiště svého na vždy, nýbrž jen na čas. Jak si ve světě vydělají něco peněz, a jak se tam práce skončí, vracejí se vždy zase zpět.“¹⁴ Na Kopanicích bývaly rodiny velmi početné, často deseti až patnáctičlenné,¹⁵ a tato skutečnost také napomohla k větší chudobě zdejších obyvatel. Lidé museli za práci často daleko od svého bydliště – cesty za prací byly jednak sezónní (do Uher či Dolních Rakous), jednak docházelo k již zmíněné dlouhodobé migraci do ciziny, a to do Jižní či Severní Ameriky. Zdejší chudobu lze vysvětlit také tím, že obyvatelé byli ještě do konce 19. století pod nadvládou vrchnosti ze světlovského panství, která po roce 1848 využila izolovanost a neznalost zdejších obyvatel tím, že předložila Kopaničářům k podpisu pachtovní smlouvy pod hrozbou vyhnání z domu i z oblasti. Úředně byli Kopaničáři tedy závislí na panství, ačkoliv v trochu jiné formě. Až roku 1899 byly tyto smlouvy uznány za neplatné. Své majetky však Kopaničáři vypláceli až do druhé světové války. Také z tohoto důvodu nastala větší migrace z Kopanic do Ameriky až ve 20. století. Tuto skutečnost potvrzuje ve své publikaci i František Lučinovský: „Několik rodin a jednotlivců našlo svůj nový domov též daleko za mořem v Americe. Hned při prvním náběru okolo roku 1900 se někteří loučili s Kopanicemi a odjížděli se skupinkami jiných národností do Nového světa.“¹⁶

Důvodů k vycestování bylo hned několik. Především to byla již zmíněná chudoba, přičemž odcestovat bylo jedinou možností k zaručení si lepší pracovní příležitosti a lehčímu živobytí. Našlo se i několik případů vycestování z politických důvodů (nesympatizování s Rakouskem-Uherskem), ale byly to i rodinné, osobní a další sociální problémy (např. rodinné spory, nemanželské dítě a další záležitosti vedoucí k odsouzení dané osoby vesnickým společenstvím).

O možnosti vycestování se Kopaničáři dozvídali z různých zdrojů. Byly to jednak nejrozličnější letáky a brožury, které šířily jednotlivé zprostředkovatelské agentury¹⁷ zajišťující

cestu do USA. Informace ale dodávali hlavně tzv. agenti, kteří byli najímáni přepravními (lodními) společnostmi. Lokální jednatelé byli převážně z řad hospodských a obchodníků, ale třeba i tovaryšů a studentů.¹⁸ Motivací pro ně byly provize za sjednané lístky. Při návštěvě jednotlivých obcí si vytypovali nejchudší a nejpočetnější rodiny, neboť byla větší pravděpodobnost, že se jim pod vidinou zisku podaří přesvědčit k cestě alespoň jednoho člena rodiny. O pochůzkách agentů po Kopanicích se dovídáme také z výpovědí pamětníků – „*To chodili takový náhončí, kteří vybrali peníze, naslibovali hory doly*“¹⁹ nebo „*vždycky nějaký došel na nábor i pro ty služby, oni se poptali, kde mají také chudobnější, a dohazoval práci*“.²⁰ O počínání agentů se dočítáme i z anonymního příspěvku *Dopis z Ameriky*, uveřejněném v časopise *Život* z roku 1906: „...*uvěřil jsem úplně obratnému agentovi naší diecese, že až se mi zlíbí, budu se moci navrátit domů.*“²¹ Lidé měli možnost získat informace o vycestování také v každodenním kontaktu. Často se vyprávěly nejrůznější příhody a zpívaly písně o životě v Americe v hostincích, na trzích či při přátelských nebo rodinných návštěvách.

*1. Prostred Americe
krčma malovaná
a v něj chlapci pijú
do bělého rána.*

*2. A kedz sa napijú,
tak si povedajú,
pojme, chlapci, domú
do našeho kraju.*

*3. A v tem našjem kraju
ludzja povedajú,
že sa v Americe
peňjáze kopajú.*

*4. Kdo chce v Americe žic,
musí čažko robic,
na sedem sto sjahov
do čjerněj země ísc.*²²

Nejvěrohodnějším zdrojem informací o Americe však byly dopisy či samotné výpovědi příbuzných a přátel, což mnohdy vyvolalo řetězovou migraci.²³

Dnes nám fakt, že se Kopaničáři vázaní tolika tradicemi a pospolitním životem v rodině vydali bez svých blízkých a bez znalosti cizí řeči na cestu přes půl zeměkoule, může připadat překvapivý. Dokládá ale především skutečnost, že život na Kopanicích byl velmi tvrdý a lidé hledali všemožným způsobem východisko z těžké životní situace.

Kdo se odvážil vycestovat za oceán

Je pravděpodobné, že mezi prvními migranty byli patrně muži, kteří měli určité zkušenosti s vandrováním po světě. Z počátku 20. století se podařilo dohledat několik mužů v produktivním věku mezi dvacátým osmým až čtyřicátým čtvrtým rokem.²⁴ Všichni byli ženatí a opouštěli své rodiny, aby jim zabezpečili lepší budoucnost. Pokud muži našli dobře placenou práci a podařilo se jim splatit veškeré dluhy za svoji cestu, tak posílali pro své ženy

s dětmi. Poté přicházeli i další rodinní příslušníci (švagr, sestra, bratranec atd.). Často se stávalo, že usazení v Americe se zaručili i za své známé z domoviny. V některých případech šlo o ekonomické migranty, kteří si přišli do Ameriky vydělat peníze a následně se vraceli zpět domů. Z celkového dohledaného počtu 134 migrantů z Kopanic do USA tvořili 47% muži, 29% ženy a 25% děti. Na cesty se vydávaly samy i svobodné dívky (útek před svatbou s nechtěným partnerem) či je do zahraničí posílala rodina z důvodu úniku před určitými problémy (např. nemanželské těhotenství apod.). Jako příklad může posloužit příběh mladé Kopaničářky, který se podařilo zachytit při výzkumu na Kopanicích v roce 2014. Mladá dívka byla znásilněna, následkem čehož se jí narodil chlapec. Událost proběhla na začátku 20. století, kdy se vina za spáchaný čin snesla na dívku a s ní i ostuda na celou její rodinu. Dívka byla označena jako *prespánka*²⁵ a v obci byla vystavena negativním reakcím ostatních obyvatel. Proto se zřejmě její rodiče rozhodli poslat ji za moře a jejího syna vychovávat sami. K cestě do USA ještě napomohl fakt, že dívka měla doprovázet a převzít zodpovědnost za dvě děvčata (pět a šest let), která nemohla odplout se svými rodiči za oceán kvůli infekci očí; ta jim byla zjištěna až v přístavu. Pocit, který mohla dívka zažívat při svém odchodu, nám prozradí text lidové písně:

1. *Už som opusčená
jako v poli hruška,
hrušky s něj oberú,
ona stojí pustá.*

2. *Už som opusčená
od vŕskej rodziny,
len mňa neopúščaj,
muoj Bože jedziny.*²⁶

Migranti většinou neodcházeli z domova jako jednotlivci, ale v menších či větších skupinách. Mělo to své výhody, neboť si mohli během cesty poskytovat pomoc (jazykovou, finanční ad.). Nejpočetnější dohledanou skupinou bylo osm mužů, kteří se vydali na plavbu v roce 1905 z Brém do New Yorku na lodi s názvem *Oldenburg*.²⁷ Další velkou skupinou byly tři ženy se svými pěti dětmi v roce 1911, které ještě doprovázeli sourozenci Machalovi.²⁸ Tato skupina vyplula z brémského přístavu na lodi *Prinz Friedrich Wilhelm*.

Legitimační listek Urbana Vráblika z Lopeniku, Okresní hejtmanství Uherský Brod 1912. SOkA Uherské Hradiště: Okresní úřad Uherský Brod, Evidence cestovních pasů. inv. č. 31.

Lidé se zavazadly jdoucí do jednoho z německých přístavů. Lokalita neurčena, začátek 20. století. Převzato z: <http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/tour/images/stop1/photo-a.jpg>. [cit. 15. 11. 2015].

Příprava na cestu

Pokud se Kopaničáři rozhodli opustit domov a vydat se na dalekou cestu za hranice země, museli obstarat několik věcí. Za prvé bylo potřeba vyřídit cestovní doklady. O ně se obvykle žádalo u okresního hejtmanství či policejního ředitelství. Aby člověk obdržel cestovní pas do USA, potřeboval k jeho vystavení domovský list, rodný list a žádost o povolení k vystěhování.²⁹ U mužů bylo navíc nezbytné potvrzení o absolvování vojenské služby či doklad o neschopnosti k vojenské službě. Poté záleželo na okresním úřadu, jestli odjezd povolí. Pokud emigranti získali pas na vycestování do USA, mohli vyplout z přístavů v Belgii, ve Francii, v Holandsku nebo v Německu. V mnoha případech se lidé odebrali za oceán i tajně, buď pouze s cestovním pasem do Německa,³⁰ s legitimačním lístkem nebo bez jakéhokoliv povolení. Josef Lebánek vzpomíná ve svých pamětech na jistého Kopaničáře zvaného Čignet: „*Neměl ani správný pas. Na moři se ptali, kdo má pas, ať ho ukáže, a on vytáhl z kapse pas na prodanú krávu. Prohlížitel mávl rukú zdaleka a už se jelo. Tenkrát to nebylo přísné.*“³¹ Tři z informátorů se zmínili o několika osobách, které vycestovaly právě na tzv. *dobyťčí doklad*³² a dostaly se až do USA. Musely však zvolit cestu, na které nebyla tak přísná kontrola.

K odcestování bylo samozřejmě nutné také dostatečné množství peněz na cestu do přístavu i na koupi lodního lístku. Jak uvádí J. Lebánek, nešlo o levnou záležitost: „... *to stálo jedna cesta dva tisíce korun. Nekeří nějaké peníze měli, ostatní si vypůjčili. Skoro každý si musel půjčit na cestu do Ameriky.*“³³ – „*Kdo odcházel do Ameriky za výdělkem, žádný neměl peněz na cestu. Musel si peníze vypůjčit, a to na kolikati místech.*“³⁴ O shánění peněz na cestu se zmínila při výzkumu i jedna z pamětnic: „*Museli si sehnat peníze, všelijak půjčovali aj prodali.*“³⁵ Lepší variantou bylo, pokud migranti měli své příbuzné již v USA, to pak cestovali na jejich útratu. Většinou se jednalo o ženy s dětmi, na které čekali jejich manželé v cizině.

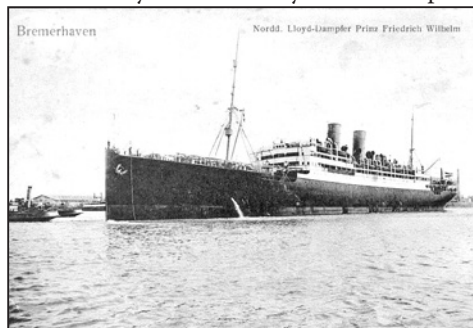
Navíc si někteří kupovali i výbavu (potravin y a oblečení) na cestu. „Cesta stála hodně a teď sa vypravit, kúpiť si slušné šaty, prádlo, obutí, kufr. To už patřilo všecko k odchodu do ciziny.“³⁶

Cesta do přístavu

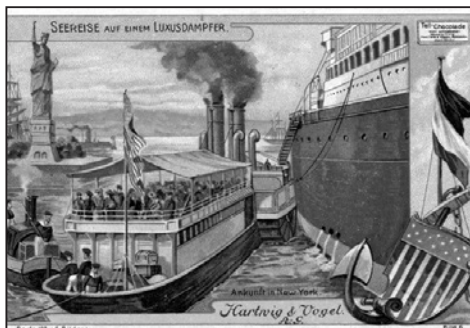
Po obstarání veškerých dokumentů, zajištění dostatečného množství peněz, sbalení nejdůležitější osobních věcí a rozloučení s blízkými už nic nebránilo vydat se na cestu do některého z evropských přístavů. Způsob dopravy Kopaničářů do přístavů není dosud zcela jasný, pravděpodobně však cesta začínala nějakým povozem či pěšky (podle finančních možností každého) do Uherského Brodu nebo do Brumova-Bylnice. Tudy vedla už od roku 1887 železniční dráha směr Vlárský průmysk – Brno. Z Brna se cestovalo většinou do Prahy a odtud po Severní státní dráze směřující do Drážďan a následně do některého z německých přístavů. Cestu do severoněmeckých i dalších evropských přístavů velmi usnadnil právě rozvoj železnic. Ze 134 vyhledaných osob putujících do USA celých 89 % odplouvalo z přístavu v Brémách. Malé procento emigrantů se nalodilo v dalších evropských přístavech, jako byly Le Havre (Francie), Cherbourg (Francie), Antverpy (Belgie) a Hamburk (Německo).

Pokud se Kopaničářům podařilo docestovat do Německa, měli už za sebou sice velký kus cesty, ale současně začínali i první komplikace. „Pokád sme byli v našej zemi, bylo nám veselo, ale jak sme dojeli mezi Němců, už se nám to krútilo (nelíbilo), s nikým sme se nemohli domluvit a to bylo zle.“³⁷ Neznalost jazyků vedla k řadě problémů, nepochopení, ale v mnoha případech také i k ošizení cestujících. Po roce 1892 se museli vystěhovalci v Hamburku i v Brémách navíc podrobit lékařské prohlídce už na východních německých hranicích.³⁸ V případě, že lékaři shledali u cestujících nějakou nemoc, umístili je do karantény, nebo rovnou poslali domů, čímž se zvyšovala finanční náročnost cesty. Další problémy souvisely s okrádáním příchozích při směnách financí, při koupi potravin i samotných lodních lístků (tzv. *šif karta*). Nebylo neobvyklé, že se někteří cestující museli vrátit z Německa zpět domů, když zjistili, že nemají dostatek peněz, nebo že byli okradeni. Jiní ze stejného důvodu zůstávali ještě v Německu na práci.

Pokud se podařilo cestujícím zvládnout zmíněné nepříjemnosti, čekala je v mnoha případech první plavba v životě. Při nástupu na loď následovala druhá lékařská kontrola. Americké úřady požadovaly, aby kapitáni lodí ručili za to, že do USA dovážejí jenom migranty, kteří se nestanou přítěží pro novou vlast. Právě touto kontrolou neprošla již zmíněná děvčata s nemocnými očima a byla následně poslána domů.

Pohlednice parní lodě Prinz Friedrich Wilhelm (1908–1929) přepravní společnosti Norddeutscher Lloyd, Brémy kolem roku 1908. Převzato z: <http://www.schiffe-maxim.de/Prinz-Friedrich.jpg>. [cit. 7. 12. 2015].

Pohlednice vyobrazující přepravu imigrantů z parní lodě pomocí trajektů, USA, dvacátá léta 20. století. Převzato z: <http://www.maggieblanck.com/Immigration.html>. [cit. 7. 12. 2015].

Plavba po moři

Zámořská cesta byla pro všechny cestující jistě silným zážitkem, který se odvíjel od vybavenosti i vzhledu plavidla, kategorie palubních lístků, stravování i nepředvídatelných okolností, mezi něž patřil přístup posádky i samotného kapitána a samozřejmě počasí. Že se lidé a především ženy bály plout přes moře, ukazuje příběh Jana Šopíka původem z Vyškovce, který se po úmrtí manželky vrátil z USA i se svým synem zpět na Kopanice, aby si zde našel novou ženu. Jednu si vybral ze Starého Hrozenkova. Když jí však řekl, aby s ním odplula, dostalo se mu následující odpovědi? „*Jejda za takú strašnú vodu nepůjdu, já sa bojím potóček preskočic.*“³⁹ Na průběh cesty po moři jiného Kopaničáře, jistého Adámka, vzpomínal Pavel Gabrhel: „*Když plul do Ameriky se svým tatínkem, tak měl osm roků, pamatoval si velice moc detailů z té lodi [...]. Při jejich cestě je však zastihla búrka, bylo mu moc zle.*“⁴⁰

Jak již bylo uvedeno, většina Kopaničářů odplouvala z přístavu v Brémách. Lodě z Brém i z Hamburku měly nejlepší pověst ze všech evropských přístavů, a to jak s ohledem na užité materiál, tak na péči o samotné cestující. Vystěhovalci z Kopanic cestovali ve většině případů ve třetí cenové kategorii. Příslušné lodní prostory byly často přeplněny cestujícími, byla zde nedostatečná hygiena a pasažéři strádali jídlem. Zábavu na lodi představoval kromě pozorování moře také zpěv, tanec, hra na hudební nástroje či vyprávění.

Plavba přes moře trvala na začátku 20. století již jen 10 dnů: „*Denně z Nového Yorku pluje směrem k Evropě, a naopak přichází do přístavu Novo-Yorského 6–8 velikých parníkův. Francouzský přístav Le Havre, anglický Liverpool a přístavy německé Brémy a Hamburg dělí sotva desítidenní plavba od Ameriky.*“⁴¹ Citovanou informaci potvrzuje cesta Františky a Josefy Černíčkových ze Starého Hrozenkova, kteří vypluli 3. září 1904 z Antverp a do New Yorku připluly 13. září 1904. Plavba však mohla být i kratší, jako tomu bylo u Kopaničářek Josefy Urbánkové a Amálie Matochové, které vypluly z Brém 27. června 1905 a do New Yorku se dostaly 5. července 1905, cesta tedy trvala devět dnů. V případě, že loď při cestě zastihla bouře, mohla se plavba naopak protáhnout i o několik dnů. S tím následně souvisely problémy se stravováním a poté i nemocemi. Všichni cestující se těšili, až spatří americkou pevninu.

Ellis Island – brána do Ameriky

Ani příjezd do USA však nebyl pro migranty bez komplikací. Když cestující po mnohdy strastiplné cestě uviděli pevninu a Sochu svobody, mysleli si, že vše zlé a náročné je za nimi. Pro mnohé tomu tak ale nebylo. Již v devadesátých letech 19. století byly přijaty omezující imigrační zákony, navíc bylo roku 1892 zřízeno kontrolní stanoviště pro přistěhovance na Ellis Islandu – tzv. brána do Ameriky.⁴² Zde probíhala třetí a nejdůkladnější kontrola cestujících. Nejprve na loď nastoupili zdravotníci, kteří zkontrolovali zdravotní stav cestujících z první a druhé třídy. Pokud byli v pořádku, tak mohli bez problémů opustit loď a byli převezeni do přístavu v New Yorku. Cestující z třetí třídy však čekali další hodiny, než byli menšími trajekty převezeni do Federální imigrační stanice na Ellis Islandu.⁴³ Poté každý z nich obdržel identifikační kartu s číslem a následně byl směřován do přízemní budovy. Zde byla místnost na odkládání zavazadel, které museli cestující zanechat a vrátit se pro ně až po veškeré kontrole. Cestující pokračovali do podatelny, které se říkalo Velký sál. Ta byla rozdělena zábradlím na několik úseků, aby kontrola měla rychlejší spád. Imigranti v této místnosti byli podrobeni lékařské i právní kontrole. Úředníci v podatelně rozhodovali, jestli mohou vstoupit do země, nebo jestli bude nutné je znovu prověřit. Po celou dobu přistěhovance sledovali zdravotníci či lékaři, kteří hledali osoby se zdravotními problémy (špatná pohyblivost, problémy s dýcháním atd.). Lékaři následně kontrolovali jednotlivce, kteří byli

označení identifikačními značkami křídou na oděv, neboť mohli představovat zdravotní riziko pro ostatní (např. CT = Trachoma, E = Eyes, H = Heart, N = Neck). Velmi přísně byli od roku 1903 do roku 1914 kontrolováni imigranti, zda nemají nemoc zvanou trachom, tedy infekční onemocnění očí, ze kterého lze oslepnout. Lidé s touto nemocí byli často posíláni zpět do svých zemí. Přistěhovalci označení některou ze značek byli vedeni k dalšímu vyšetření. Ostatní, kteří uspěli při zdravotní prohlídce, pokračovali ke kontrole právní.

Každá přípluvší loď s migranty musela odevzdat úředníkům na Ellis Islandu seznam cestujících na palubě. Obsahoval soupis jednotlivých osob s informacemi o místě narození, rodinném stavu, profesi, trestných činech, sumě dovezených peněz a osobě, za kterou přijeli. Na stejné otázky se ptal také inspektor s pomocí tlumočnicků. Pokud shledal neshody ve výpovědi, cestující byl opět přezkoumán. Pro většinu cestujících byl Ellis Island ostrovem naděje, pro ty, kteří neprošli kontrolou, se stal prvním i posledním navštíveným místem Ameriky. Ve Federální imigrační stanici si imigranti mohli zakoupit i lístky na vlak, směnit peníze nebo vyhledat sociální pracovníci, která pomáhal v nouzi. V prvním patře už čekali rodiny či přátelé na své blízké. Zde docházelo k velmi dojemným situacím, zvláště tehdy, pokud se rodiny neviděly několik let.

Život v USA

Po absolvování všech přijímacích procedur a někteří i po setkání s rodinou se imigranti vydali do nových amerických domovů. Podle dohledaných informací se většina Kopaničářů usazovala v průmyslových městech. Nejvíce obyvatel z Kopanic se usadilo v městě Schenectedy ve státě New York. Toto město mělo rozvinutý průmysl a nabízelo mnoho pracovních příležitostí, např. ve výrobě lokomotiv American Locomotive Company (ALCO), kde se od roku 1906 vyráběly i osobní vozy značky Berliet, nebo ve výrobě elektrických izolačních materiálů ve firmě Schenectady Varnish Company atd. Početnou skupinou Kopaničářů mělo také město Cudahy ve státě Wisconsin. Zde byla velká potravinářská firma Cudahy Packing Company, Wisconsin ale nabízel i práci v těžebních dolech. Třetím významným místem, kde se imigranti z Kopa-

Velký sál Federální imigrační stanice, kde probíhala kontrola většiny přistěhovalců. USA Ellis Island, začátek 20. století. Převzato z: <http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/tour/images/stop5/photo-f.jpg> [cit. 15. 11. 2015].

Zdravotní prohlídka na Federální imigrační stanici, USA Ellis Island, začátek 20. století. Převzato z: <http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/tour/images/stop4/photo-b.jpg> [cit. 15. 11. 2015].

nic usazovali, bylo město Troy ve státě New York. Město bylo známé svou textilní výrobou, hlavně se ale pyšnilo firmou Burden Iron Works, druhou největší výrobnou železa v zemi. Kopaničáři si našli cestu i do dalších měst, šlo však o menší skupiny nebo jednotlivce.

Pracovní začátky nebyly pro vystěhovalce z Kopanic vůbec jednoduché. „Hledali obživu po celém světě. Všady byly začátky těžké a moc těžké. Když šel taký mužský do tak dalekého světa a uměl mluvit jen kopaniccky, žádné známé cizí řeči, a teď se uplatni. Zkusil, zač je toho loket, než se zapracoval a trochu zdvihl. Když vyprávěli ti, co přišli z Ameriky doma, tož jak začínali, nebylo co závidět. Ty peníze si těžko zaslúžili. Kerí přišli, už zpátky do Ameriky nešli, přestože na Kopanicích nebyl taký život lehký.“⁴⁴ Než si mohli imigranti něco pořídit z vydělaných peněz, museli se něco načekat. „První peníze sa daly na dluh za cestu a potom se splácely drobné dluhy a něco se aj uložilo do záložnej.“⁴⁵ Kopaničáři nikdy neopovrhovali žádnou práci – podle pamětníků byli pracovití a šetrní.⁴⁶ O jejich nelehkých životech a často i zklamaných nadějích vypovídají vzpomínky pamětníků. Tak například Jan Rychlík, původem ze Starého Hrozenkova, uvedl, že jeho praděd Josef Kafka pracoval v USA

X	Suspected mental defect	F	Face	P	Physical and Lung
⊗	Definite signs of mental disease observed	Ft	Foot	Pj	Pregnancy
B	Beck	G	Gollar	Sc	Scalp (Furrow)
C	Conjunctivitis	H	Heart	S	Senility
CT	Trachoma	K	Kernia		
E	Eyes	L	Lameness		
		N	Neck		

Tabulka identifikačních značek, označující stav cestujících, USA Ellis Island, začátek 20. století. Převzato z: <http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/tour/images/stop6/photo-d.jpg> [cit. 15. 11. 2015].

Rodinná fotografie Ludvíka Šimko s ženou Emílií Šimkovou (Rychlíkovou) a dětmi Ludvíkem a Keidy narozenými v USA, kolem roku 1907. Fotografie ze soukromé sbírky L. Gabrhela ze Starého Hrozenkova.

Svatební fotografie Josefa Prchli a Marie Kaškové, USA, dvacátá léta 20. století. Fotografie ze soukromé sbírky O. Rapantové (Prchlové) původem ze Starého Hrozenkova.

František Letko (Frank Letko) v kopaničářské košeli a lajbríku u svého domu; na fotografii jsou dále Filoména a Jan Šopíkovi se svojí dcerou Mary Vlčko, USA, Michigan 1960. Foto M. Vlčko. Ze soukromé sbírky A. Kubánkové (Vápenice).

v továrně. Domů se nikdy nevrátil, jeho žena s dětmi však ano. Ze starostlivosti o děti i ze zármutku nad manželem brzy zemřela. Její manžel zemřel osamocen v americkém starobinci.⁴⁷ Práce v továrnách i v dolech byla velmi namáhavá, nebezpečná a špatně placená. Možnost získat lepší práci a uplatnění měli pouze lidé vyučení nějakému řemeslu a ti, kteří se hodně snažili začlenit do nového prostředí. Osudy Kopaničářů v USA byli různé, některým se dařilo, a také za mořem zůstali, jiné, ač měli dobrou práci, to táhlo domů a vrátili se zpět. Byly však i případy, kdy se vystěhovalci chtěli navrátit, ale nepodařilo se jim našetřit peníze na zpáteční cestu. Byli dokonce i lidé, kteří se s nepořízenou vraceli zpět do vlasti i několikrát: „Jeden u nás na Kopanicách, Čignet, byl v Americe čtyřikrát. Když šel poprvní, měl pěknou chalúpku, a když šel po čtvrté, už neměl nic. Byl rád, že ho dohnali šupom domů.“⁴⁸

Závěr

Důvody odchodu obyvatelstva českých zemí do Ameriky v druhé polovině 19. století i v prvních desetiletích 20. století byly převážně ekonomické. Na rozdíl od jiných regionů českých zemí započala hromadná migrace z Moravských Kopanic až na začátku 20. století, tedy mnohem později, než tomu bylo u obyvatel z jiných částí českých zemí. Zdá se, že hlavním důvodem byl fakt, že Kopaničáři byli vrchností ze světlovského panství dlouho využíváni i po roce 1848. Tato vrchnost byla také příčinou velké zadluženosti obyvatel tohoto hornatého, odlehlého a chudého regionu. Kopaničáři tak odploovali za moře zejména kvůli vidině lepšího života, výdělku peněz a svobody. Silný vztah k domovu odráží jejich osudy. Mnozí se vrátili zpět na Kopanice, jiní na svůj domov nikdy nezapomněli a často na něj vzpomínali. Ze vzpomínek pamětníků je však zřejmé, že Ameriku, resp. USA viděli Kopaničáři jako zemi, která jim nahradí strádání ve vlasti a zajistí svobodu, kterou dlouho

neměli. Jak jsme zmínili v úvodu této práce, naše zjištění představují počáteční vstup do studia problematiky vystěhovalectví z Moravských Kopanic. Další bádání by mělo směřovat především do zahraničních institucí. Informace zde uložené by pomohlo objasnit některé nejasnosti a doplnit informace o životě Kopaničářů v USA.

Poznámky:

- 1 T o n c r o v á, Marta a U h l í k o v á, Lucie, eds. *Písně z Kopanic ze zápisů Josefa Černíka*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, s. 222, č. písně 362.
- 2 Vystěhovalectvím rozumíme dobrovolné nebo vynucené sociálně, hospodářsky, politicky, nábožensky či ideologicky motivované přesídlení jednotlivce nebo skupiny z jedné země (státu) do druhé. B r o u č e k, Stanislav. Vystěhovalectví. In: Brouček, Stanislav a Jeřábek, Richard, eds. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Svazek 3, [Věcná část, O–Ž]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007, s. 1171–1173.
- 3 S odchodem Kopaničářů do USA využíváme v textu spíše termín migrace (vnější), jelikož někteří odcházeli jen na určitou dobu za prací, jiní zde zůstali několik let a další zde zůstali natrvalo. S r o v. V a l á š k o v á, Naďa. Migrace. In: Brouček, Stanislav a Jeřábek, Richard, eds. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Svazek 2, [Věcná část, A–N]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007, s. 557.
- 4 Jednalo se především o velké skupiny vystěhovalců z Irska, Německa a Polska.
- 5 Více o dějinách vystěhovalectví viz P o l i š e n s k ý, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky. 1., Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848–1914*. Praha: Karolinum, 1992. 56 s. P o l i š e n s k ý, Josef a N e s v a d b í k, Lumír. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky. 2., Češi a Amerika*. Praha: Karolinum, 1996. 119 s. K u t n a r, František. *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964. 81 s. Rozpravy Československé akademie věd. Řada společenských věd; ročník 74, sešit 15. Praha 1964. Š a t a v a, Leoš. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica Monographia CXI*. Praha 1985. B r o u č e k, Stanislav. *Etapy českého vystěhovalectví*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. 6 s. Atd.
- 6 Jde o dokumenty, kde jsou sepsáni všichni zájemci žádající o cestovní pasy. Nejedná se však jen o oblast USA, ale o všechny státy. Státní okresní archiv (dále jen SOKA) Uherské Hradiště: *Pass Protocoll. Angefangen am 16. 2. 1906* (inv. č. 30) a *Evidence cestovních pasů* (inv. č. 31).
- 7 Především byly využity časopisy *Amerikán – Národní kalendář* a *Našinec*.
- 8 Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Autorský rukopis – Vápenice 1977, sign. BU 1175, *Lebánek, Josef. První světová válka*. Přepsal Jan Pavelčík, 1978; Autorský rukopis – Vápenice 1976, sign. BU 1171/1, *Lebánek, Josef. Život na Kopanicích II*. Přepsal Jan Pavelčík, 1976. Soukromý archiv rodiny Rychlíkovy ze Starého Hrozenkova čp. 82, vzpomínkový text *Náš tatínek*.
- 9 Mezi nejvíce využívané zahraniční internetové databáze patřily The Statue of Liberty – Ellis Island. Foundation, Inc. (<http://www.libertyellisfoundation.org/>) a Family Search (<https://familysearch.org/>, <http://www.passengerlists.de/>).
- 10 Seznam osob je uložen v archivu Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici.
- 11 P a v l i c o v á, Martina a U h l í k o v á, Lucie. Vystěhovalectví do Ameriky a kulturní paměť (na příkladu moravské zpěvní tradice). In: Příbylová, Irena a Uhlíková, Lucie, eds. *Od folkloru k world music: Svět v nás, my ve světě*. Náměšť nad Oslovou: Městské kulturní středisko, 2014, s. 14.
- 12 Jak ukazují studie věnované písňovým textům s vystěhovaleckou problematikou, šlo minimálně o oblast Horních Uher (tedy dnešního Slovenska) a Moravy (Slovácko, částečně i Valašsko). S r o v. P a v l i c o v á, Martina a U h l í k o v á, Lucie. c. d., s. 9–24. S m u t n á, Vlasta a S m u t n ý, Jaroslav, eds. *Keď som sa já z mojho kraja do Ameriky zberal*. Veselí nad Moravou: Chludil, 2006. 37 s. D r o p p o v á – M a r k o v í č o v á, Lubica, ed. *Chudoba, chudoba, šak si mi moc vina...: Slovenské ľudové piesne so sociálnou a revolučnou tematikou*. Bratislava: Tatran, 1978. 218 s. Ľudové umenie

- na Slovensku; Sv. 14. B u r l a s o v á, Soňa. Sociálna tematika v ľudovej piesni a jej vývin. *Slovenský národopis* 1, 1978, s. 51–70. Š v e h l á k, Svetozár. Odras sociálneho vystaahovalcva v ľudových piesňach. *Slovenský národopis* 28, 1980, s. 553–594.
- 13 J a n ě á ř, Josef. *Materiální kultura Moravských Kopanic*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1958, s. 6.
 - 14 SOkA Uherské Hradiště, NŠ Starý Hrozenkov, Pamětní kniha založena r. 1903, s. 5.
 - 15 Srovnej K o b y l k a, Jaroslav. *Staro-Hrozenkovské kopanice a Žitková*. [B. m. v.]: vlastním vydáním, 1948, s. 15.
 - 16 L u ě i n o v s k ý, František. *Rodnému kraji*. Brixen: A. Weger, 1969, s. 65.
 - 17 Německé lodní agentury inzerovaly v českých novinách už od konce čtyřicátých let 19. století. Srovnej V l h a, Marek. *Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století v transatlantické perspektivě*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita 2013, s. 75. Příkladem může být inzerce z roku 1899 uveřejněná v časopise Moravská Slovač 6, č. 31. „*Lodní lístky do celé Ameriky vydává, jakož i lístky pro dráhu: c. k. concessovaná kancelář pro cestování D. Schick a Rosenbaum v Praze. Václavské náměstí č. 15.*“
 - 18 V l h a, Marek. c. d., s. 75.
 - 19 Jan Rychlík (*1930), Starý Hrozenkov, dne 30. 10. 2015. Nahrávka rozhovoru uložena v soukromém archivu autorky.
 - 20 Eliška Křížková (*1945), Starý Hrozenkov, dne 29. 10. 2015. Nahrávka rozhovoru uložena v soukromém archivu autorky. E. Křížková zmiňuje stejné počínání „náhončí“ i při sezónních migracích.
 - 21 Dopis z Ameriky. *Život* 11, 1906, s. 93–95.
 - 22 L e b á n e k, Josef. *Život na Kopanicích II. díl*. [rukopis], 1976, s. 57.
 - 23 V l h a, Marek. c. d., s. 294.
 - 24 Např.: František Kafka, Jan Springer, Josef Starý, Leopold Urbánek, Antonín Kucián a Josef Adámek.
 - 25 *Prespánka* – výraz v kopaničářském nářečí pro svobodnou matku.
 - 26 Píseň z Lopeníku, srovnej T o n c r o v á, Marta a U h l í k o v á, Lucie. c. d., s. 235, č. písně 398.
 - 27 František Struhár (38 let) společně s Vojtěchem Machalou (32 let), Antonem Kociánem (39 let), Františkem Belenkem (30 let; příjmení je uvedeno ve stejném znění, které se našlo v elektronické databázi), Štefanem Kňazovčíkem (32 let), Josefem Matuškou (26 let), Ludvíkem Bublákem (23 let) a Janem Šopíkem (17 let).
 - 28 Viktorie Rapantová (27 let) společně s Teresíí Rapantovou (6 let), Annou Machalovou (35 let), Janem Machalem (10 let) a Josefem Machalem (8 let), s Marií Straňákovou (26 let), Helenou Straňákovou (7 let) a Janem Straňákem (4 roky) a s Františkem (26 let) a Marií (24 let) Gabrhelovými.
 - 29 Žádost o povolení vystěhování obsahovala důvod k emigraci, odkaz na některého z blízkých žijícího v zahraničí, a také popis osoby.
 - 30 Pokud se migranti vydali do zemí Německého spolku, nepotřebovali od roku 1859 cestovní pas, postačil jim pouze jednoduchý pasový list ověřující totožnost držitele. Od roku 1867 se stačilo prokázat domovským listem, pracovní nebo vojenskou knížkou. Srovnej R y c h l í k, Jan. Pasové předpisy v habsburské monarchii a v Československu. In: Kaleta, Petr a Novosad, Lukáš, eds. *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století: sborník z mezinárodní vědecké konference, (Praha 6.–7. 9. 2007)*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2008, s. 8–22.
 - 31 L e b á n e k, Josef. *První světová válka*. [rukopis], 1977, s. 23.
 - 32 Tzv. *dobyččí pas* je lidové označení pro dobytčí průvodní list, což bylo osvědčení o nezávadném zdravotním stavu a popis zvířete při převodu hospodářských zvířat do jiné obce či země. Srovnej *Ilustrovaný encyklopedický slovník: (a-i)*. Praha: Academia, 1980, s. 503.
 - 33 L e b á n e k, Josef. *První světová válka*, c. d., s. 22.
 - 34 L e b á n e k, Josef. *Život na Kopanicích II. díl*, c. d., s. 56.
 - 35 Eliška Křížková (*1945), Starý Hrozenkov, dne 29. 10. 2015. Nahrávka rozhovoru uložena v soukromém archivu autorky.
 - 36 L e b á n e k, Josef. *Život na Kopanicích. II. díl*, c. d., s. 56.
 - 37 Š e b e s t o v á, Augusta. Dopisy našeho lidu. List mladého moravského vystěhovalce z Ameriky. *Český lid* 12, 1903, s. 55.

- 38 Před první světovou válkou existovala již kontrola na evropském území. Srovnej P o l i š e n s k ý, Josef. c. d., s. 24.
- 39 Eliška Křížková (*1945), Starý Hrozenkov, dne 29. 10. 2015. Nahrávka rozhovoru uložena v soukromém archivu autorky.
- 40 Pavel Gabrhel (*1953), Starý Hrozenkov, dne 30. 10. 2015. Nahrávka rozhovoru uložena v soukromém archivu autorky.
- 41 V l a c h, Jaroslav. *Národopis. Díl III, Národové američtí*. Praha: Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých, 1890, s. 113. Matice lidu; roč. 24.
- 42 Ellis Island je ostrov při ústí řeky Hudson nedaleko New Yorku. Od 1. ledna 1892 do 12. listopadu 1954 zde pobývala přistěhovalecká stanice pro imigranty do USA.
- 43 Jak to vypadalo, když přijel trajekt plný imigrantů na Ellis Island, nám ukazují videozáznamy z roku 1903 a 1906: Landing at Ellis Island (<http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/tour/stop2.htm#tab4-content>), New Immigrants at Ellis Island (<http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/tour/stop3.htm#tab4-content>) [cit. 19. 11. 2015].
- 44 L e b á n e k, Josef. *Život na Kopanicích. II. díl*, c. d., s. 56.
- 45 L e b á n e k, Josef. *První světová válka*, c. d., s. 22.
- 46 L e b á n e k, Josef. *Život na Kopanicích II. díl*, c. d., s. 56.
- 47 Jan Rychlík (*1930), Starý Hrozenkov, dne 30. 10. 2015. Nahrávka rozhovoru uložena v soukromém archivu autorky.
- 48 L e b á n e k, Josef. *První světová válka*, c. d., s. 22–23.

Literatura:

- Anonym. Dopis z Ameriky. *Život* 11, 1906, s. 93–95.
- B e n í č k o v á, Kristýna. *Relocations to and from America: Personal Reflections*. Magisterská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2015.
- B r o u č e k, Stanislav. *Etapy českého vystěhovalectví*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. 6 s.
- B r o u č e k, Stanislav a J e ř á b e k, Richard, eds. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Svazek 3, [Věcná část, O–Ž]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007, s. 643–1298.
- B u r l a s o v á, Soňa. Sociálna tematika v ľudovej piesni a jej vývin. *Slovenský národopis* 1, 1978, s. 51–70.
- D e k a ř, Miroslav. *Ratiškovické vystěhovalectví do Ameriky*. 1 a 2 díl. [B. m. v.]: Vlastním nákladem, 2009. 167 s.
- D r o p p o v á - M a r k o v i č o v á, Lubica, ed. *Chudoba, chudoba, šak si mi moc vina...: Slovenské ľudové piesne so sociálnou a revolučnou tematikou*. Bratislava: Tatran, 1978. 218 s. *Ľudové umenie na Slovensku*; Sv. 14.
- F i g a r o v á, Alena. *Fond vystěhovalectví v muzeu ve Frenštátě pod Radhoštěm*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2008.
- F r a n k l, Karel. Češi „Kocouři“ a „Myšáci“ v Americe. *Obrázek ze života československého v Americe. Český lid* 24, 1924, s. 294–295.
- G e r š i c, Miroslav. Příspěvek k vystěhovalectví z Břeclavska na sklonku 19. století. *Jižní Morava* 14, 1978, s. 128–148.
- H r o c h, Max. Mluva amerických Čechů v Chicagu. *Český lid* 24, 1924, s. 376–377. *Ilustrovaný encyklopedický slovník: (a-i)*. Praha 1980. 970 s.
- J a n č á ř, Josef. *Materiální kultura Moravských Kopanic*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 1958.
- K o b y l k a, Jaroslav. *Staro-Hrozenkovské kopanice a Žitková*. [B. m. v.]: vlastním vydáním, 1948.
- K r i ž k o v á, Eliška et al. *O kopanickej řeči*. Starý Hrozenkov: Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, 2010. 137 s.

- K u t n a r, František. *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964. 81 s. Rozpravy Československé akademie věd. Řada společenských věd; ročník 74, sešit 15.
- L u č i n o v s k ý, František. *Rodnému kraji*. Brixen: A. Weger, 1969. 154 s.
- P a v l i c o v á, Martina a U h l í k o v á, Lucie. Vystěhovalectví do Ameriky a kulturní paměť (na příkladu moravské zpěvní tradice). In: Příbylová, Irena a Uhlíková, Lucie, eds. *Od folkloru k world music: Svět v nás, my ve světě*. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 2014, s. 9–24.
- P e r u t k a, Lukáš. *Za to spasitelské moře: emigrace z Rožnovska do Texasu*. Rožnov pod Radhoštěm: Město Rožnov pod Radhoštěm, 2015. 111 s. Rožnovské malé tisky; svazek 25.
- P o l i š e n s k ý, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky*. 1., *Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848–1914*. Praha: Karolinum, 1992. 56 s.
- P o l i š e n s k ý, Josef a N e s v a d b í k, Lumír. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky*. 2., *Češi a Amerika*. Praha: Karolinum, 1996. 119 s.
- R y c h l í k, Jan. Pasové předpisy v habsburské monarchii a v Československu. In: Kaleta, Petr a Novosad, Lukáš, eds. *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století: sborník z mezinárodní vědecké konference, (Praha 6.–7. 9.2007)*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2008, s. 8–22.
- Ř e z n í č e k, Václav. Čechové v cizině. *Český lid* 13, 1904, s. 304–307.
- S m u t n á, Vlasta a S m u t n ý, Jaroslav, eds. *Keď som sa já z mojho kraja do Ameriky zberal*. Veselí nad Moravou: Chludil, 2006. 37 s.
- S t e g a r', Sergej Aksentěvič. *Stručný nástin dějin USA (1918–1950)*. Praha: Rovnost, 1951. 107 s.
- Š a t a v a, Leoš. Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA. *Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica Monographia CXI*. Praha 1985.
- Š e b e s t o v á, Augusta. Dopisy našeho lidu. List mladého moravského vystěhovalce z Ameriky. *Český lid* 12, 1903, s. 55–56.
- Š v e h l á k, Svetozár. Odras sociálního vystěhovalectva v ľudových piesňach. *Slovenský národopis* 28, 1980, s. 553–594.
- T o n c r o v á, Marta a U h l í k o v á, Lucie, eds. *Písne z Kopanic ze zápisů Josefa Černíka*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010. 430 s.
- V l a c h, Jaroslav. *Národopis. Díl III, Národové američtí*. Praha: Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých, 1890. 128 s. Matice lidu; roč. 24.
- V l h a, Marek. *Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století v transatlantické perspektivě*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita 2013.
- V o d ň a n s k ý, Karel. Písne o blahobytu v Americe z r. 1856 a 1858. *Český lid* 21, 1912, s. 206–207.

Archivní prameny:

- SOKA Uherské Hradiště, NŠ Starý Hrozenkov, inv. č. 250, *Pamětní kniha založena r. 1879*.
- SOKA Uherské Hradiště, NŠ Starý Hrozenkov, inv. č. 251, *Pamětní kniha založena r. 1903*.
- SOKA Uherské Hradiště, Okresní úřad Uherský Brod, inv. č. 30, *Pass Protocoll. Angefangen am 16. 2. 1906*.
- SOKA Uherské Hradiště, Okresní úřad Uherský Brod, inv. č. 31, *Evidenční cestovních pasů z r. 1939*.

Memoáry:

- Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Autorský rukopis – Vápenice 1977, sign. BU 1175, *Lebánek, Josef. První světová válka*. Přepsal Jan Pavelčík, 1978.
- Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Autorský rukopis - Vápenice 1976, sign. BU 1171/1, *Lebánek, Josef. Život na Kopanicích II*. Přepsal Jan Pavelčík, 1976.
- Soukromý archiv rodiny Rychlíkové, Starý Hrozenkov čp. 82, Vzpomínkový text: *Náš tatínek*.

Elektronické zdroje:

- Blanck, Tom – Blanck, Maggie Land: „Emigration/Immigration.“ *Welcome to the family of Tom Blanck and Maggie Land Blanck* [online] [cit. 7. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.maggieblanck.com/Immigration.html>
- „Interactiv tour of Ellis Island.“ *Scholastic, Inc.: Immigration stories of yesterday and today* [online] [cit. 15. 11. 2015]. Dostupné z: <http://teacher.scholastic.com/activities/immigration/index.htm>
- „Passagierlisten.“ *Staats Archiv Bremen: Die Maus, Gesellschaft für Familienforschung e. V. Bremen* [online] [cit. 19. 11. 2015]. Dostupné z: <http://site.die-maus-bremen.de/Datenbanken/auswanderer/passagierli/index.php/index.php?id=schiffnamlist&ia=a&lang=de>
- „Passenger search.“ *The Statue of Liberty – Ellis Island. Foundation, Inc.* [online] [cit. 8. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.libertyellisfoundation.org/passenger>
- R e t t e l, Jürgen. „Prinz Friedrich Wilhelm (1908–1929).“ *TS Hamburg – TS Hanseatic, TS Maksim Gorkiy, TS Maxim Gorkiy – TS Maxim M* [online] [cit. 7. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.schiffe-maxim.de/Prinz-Friedrich.jpg>
- „Search Historical Records.“ *Genealogical Society of Utah: Family Search* [online] [cit. 12. 10. 2015]. Dostupné z: <https://familysearch.org/search/>

Mgr. T e r é z i a G a b r h e l o v á (n. 1987), odborná pracovnice Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici. Zaměřuje se na výzkum tradiční lidové kultury Moravských Kopaníc, zejména na lidový oděv a výtvarnou kulturu.

Emigration of the Inhabitants of Moravské Kopanice into the USA in the First Three Decades of 20th Century

A b s t r a c t

The article is an excursion into the issue of emigration from Moravské Kopanice, i.e. from Starý Hrozenkov, Vápenice, Lopeník, and Žitková into the United States of America in the first three decades of 20th century. In the beginning of the 20th century there was a larger wave of emigration from the above mentioned areas which was mainly caused by long lasting serfdom and great debts of the local people. The text is arranged into several subchapters. Its first part mentions the sources used in the article. Following parts deal with process of emigration, such as reasons for leaving Moravské Kopanice, dealing with the kind of people who were brave enough to leave their country, preparations for the journey to some European harbours, sailing the sea, and with the Ellis Island – the so called “gate to America”. The last part shortly introduces the life of people from Moravské Kopanice in the United States of America. People’s destinies in the USA were varied – some of them were doing quite well and decided to stay, others, despite the fact that they had good jobs, decided to come back because they were homesick. There were cases, though, when people from Kopanice wanted to come back but they failed to save money for the journey. Some people made several journeys to the USA because of their jobs. But there was something all the people from Moravské Kopanice had in common – they never forgot about their home. But they perceived the United States of America as a country which could make up for their hard times in their own country, providing them with the freedom they were not able to experience for a long time.

Auswanderungswelle aus dem Mährischen Kopanice in die USA im ersten Drittel des 20. Jahrhunderts

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Beitrag ist eine Exkursion in die Auswanderungsproblematik aus dem Mährischen Kopanice, also aus den Ortschaften Starý Hrozenkov, Vápenice, Vyškovec, Lopeník und Žitková,

in die Vereinigten Staaten von Amerika im ersten Drittel des 20. Jahrhunderts. Eine größere Auswanderungswelle erlebte dieses Gebiet erst zu Beginn des 20. Jahrhunderts, was vor allem der lang überdauernden Leibeigenschaft und der hohen Verschuldung der hiesigen Bewohner anzurechnen ist. Der Text ist in mehrere Unterkapitel gegliedert. Im ersten Teil verweisen wir auf die Quellen, die zur Ausarbeitung des Textes verwendet wurden. Ferner handelt es sich um Abschnitte, die mit dem Ablauf der Auswanderung vertraut machen. Gründe für das Ausreisen aus dem Mährischen Kopanice, wer den Mut fand, über den Ozean zu reisen, Vorbereitung auf die Reise, Reise zu einem der europäischen Häfen, Seefahrt, Ellis Island, das sog. *Tor nach Amerika*. Der letzte Teil stellt in Kürze das Leben der Menschen aus Kopanice in den USA vor. Die Schicksale der Auswanderer in den USA waren verschieden, einigen erging es sehr gut und sie blieben auch hier, andere sehnten sich, obwohl sie gute Arbeit hatten, nach der Heimat und kehrten zurück. Es gab jedoch Fälle, in denen Leute aus Kopanice zurückkehren wollten, jedoch das Geld für die Heimreise nicht ersparen konnten. Einige kehrten sogar mehrmals zurück, um Arbeit zu finden. Gemeinsam war den meisten Auswanderern aus Kopanice, dass sie nie ihre Heimat vergaßen. Die USA jedoch sahen die Landsleute aus Kopanice als ein Land, das ihnen die Entbehrungen im eigenen Land wieder gutmacht und auch die Freiheit bietet, die sie lange Zeit nicht hatten.